

שיחות חיזוק

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
בלק

שיחות חיזוק

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים שיחות חיזוק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן הענינים

ג	מַעֲלֵת 'פְּרֻשֵׁת בַּלֵּק'.....	ג	עַד הֵיכֵן מוֹעֵד טְרוּפֹו שֶׁל הָאָדָם?.....
ג	מִזֶּה בֵּין תַּלְמִידֵי אַבְרָהָם אַבְיָנוּ לְתַלְמִידֵי בַלְעָם?.....	ג	חֲשַׁבֹּן שֶׁל "מִי בְּרָאשׁ".....
ג	תַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ נִהְגוּ מִהַחַיִּית הַרוּחָנִית.....	ג	מִפְסִיד "נִצְחָיוֹת" בְּגַלַּל חֲשָׁבוֹנוֹת כְּבוֹד.....
ד	שָׂרֵשׁ הַהֶבְדֵּל שְׁבִיעִיָּהם.....	ד	מִי שֶׁרָדַף אַחַר הַכְּבוֹד בְּנִעְוָרָיו מַעֲט.....
ד	הַצְּלִיחַ לַפְּעֵל רַע אֲצֵל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.....	ד	זְמִירָה בֶּן סְלוּא - פָּגְעוּ בְּנִקְדַּת הַכְּבוֹד שְׁבו.....
ד	זְהִירוֹת מִכָּל סֶרֶךְ פָּנָם אֲמוּנָה.....	ד	גַּם בְּעוֹלָם הָאֱמֻת.....
ד	הַקְּנָאָה הַתְּאֵוָה וְהַכְּבוֹד.....	ד	לְתַאֲוֹת הַכְּבוֹד אֵין גָּבוּל.....
ה	הַמוֹעֲדִים נִתְקַנו כְּנֶגֶד הָאֲבוֹת.....	ה	אֵין שְׁבִיעִיה מִהַכְּבוֹד.....
ה	הַעֶקֶר - מִדּוֹת טוֹבוֹת וּמִתְקַנּוֹת.....	ה	הַטְּרוּף שֶׁל הַכְּבוֹד.....
ו	הַזְּמַן גָּרָמָא לְתַקֵּן עֲוֹנוֹ בֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ.....	ו	וְכֵן הַדְּבָר גַּם כֵּן בְּתַאֲוֹת הַמְּמוֹן.....
ו	יַחַד שְׂבִטֵי יִשְׂרָאֵל.....	ו	שִׁכְרַת עֵבְרָה - עֵבְרָה.....
ו	בַּלְעָם - חֲכָמָו מְרַבֵּה מִמַּעֲשָׂיו.....	ו	'טוֹב לָךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה'.....
ז	גַּם הַנְּמִצָּא בְּמִדְרַגָּה גְּבוּהָה - יָכוֹל לִהְיוֹת "נוֹפֵל".....	ז	אֲזָהָרוֹת חַז"ל לְהַזְהִיר מִהַנְּהַגוֹת שֶׁל גְּאוּה.....
ז	דַּעַת פְּהֻמָּתוֹ לֹא יָדַע.....	ז	אֲזָהָרוֹת הַפּוֹסְקִים לְהַזְהִיר מִהַנְּהַגוֹת שֶׁל גְּאוּה.....
ז	אַחֹר וְקִדְּם צִרְתָּנִי.....	ז	לְבָרַח מִפְּרֻסָּם וְכְבוֹד.....
ז	הַמִּדּוֹת הַרְעוֹת מִתְפַּרְצוֹת.....	ז	לֹא לִיהְנוֹת מִכְּבוֹד הַתּוֹרָה.....
ח	כֹּאשֶׁר מִתְפַּרְצַת הַמִּדָּה הַרְעָה.....	ח	בְּמִקּוֹם שִׁישׁ גְּדֻלָּה וְכְבוֹד יִרְחִיק עַצְמוֹ.....
ח	לְבָנוֹת הַמִּדּוֹת מִן הַסּוֹד.....	ח	מִדַּת הַעֲנוּה הִיא לְהִכְנַע לְאַחֵרִים.....
ט	הַרְעָה הַחוּלָה שְׂאִין לְמַעֲלָה הַיְמִנָה.....	ט	לְבֹא לְנִקְדַּת הָאֱמֻת - עַל יְדֵי עֲנוּה.....
ט	אֵין מִי שְׁנִמְלֵט מִרְדִּיפַת הַכְּבוֹד.....	ט	עֲנֻתָּגוֹתוֹ הַמְּסַלֵּגַת שֶׁל הַחַפְזֵי חַיִּים זי"ע.....
ט	רְדִיפַת הַכְּבוֹד מוֹצִיאָה אֶת הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ.....	ט	עֲנֻתָּגוֹתוֹ הַמְּסַלֵּגַת שֶׁל הַסְּטִיפְלָר זי"ע.....

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחות חיזוק

זכוּת הַמּוֹדוֹת וּבְרִיחָה מִן הַכְּבוֹד

שיחת חזוק לליל שישי פְּרִשַׁת בָּלֵק

תְּלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, אוֹכְלִים בְּעוֹלָם
הַזֶּה וְנוֹחְלִים לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֹאֲמַר (מְשַׁלֵּי ח,
כא): "לְהַנְחִיל אֶהְבִּי יְשׁ, וְאַצְרַחְתִּיהֶם אֲמֵלֵא",
אָבֵל תְּלַמִּידוֹ שֶׁל בַּלְעָם הִרְשָׁע, יוֹרְשִׁים גִּיהֶנֶם
וְיוֹרְדִים לְבָאָר שַׁחַת, שְׁנֹאֲמַר (תְּהִלִּים נה, כד):
"וְאַתָּה אֱלֹהִים, תוֹרְדֵם לְבָאָר שַׁחַת, אֲנֹשֵׁי דָמִים
וּמְרָמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֲבַטַח בָּךְ".

לְמַדְנֵנוּ יְסוּד גְּדוֹל, בְּעֵינֵינוּ הַהִבְדֵּל בֵּין
תְּלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וּבֵין תְּלַמִּידוֹ שֶׁל
בַּלְעָם. וְיִדוּעַ מַה שְּׂרָבִים שׁוֹאֲלִים, שְׁנֹקֵט לְשׁוֹן
'תְּלַמִּידוֹ' שֶׁל בַּלְעָם הִרְשָׁע וְתְּלַמִּידוֹ שֶׁל
אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְלֹא דִבֵּר עַל הַהִבְדֵּל שֶׁבֵּין
אַבְרָהָם לְבַלְעָם? וּמִבְּאֵרִים, שְׁבִינִיָּהֶם לֹא הָיוּ
רוֹאִים שׁוֹם הַבְּדֵל, כִּי הֵם הָיוּ בְּעַלֵּי מְדוּרָה,
אַבְרָהָם אָבִינוּ, יוֹדְעִים אָנוּ כַּמָּה גְּדֻלָּה מְדוּרָתוֹ,
אָבֵל גַּם בַּלְעָם הָיָה נִרְאָה כְּבַעַל מְדוּרָה -
"יֹדֵעַ דַּעַת עֲלִיוֹן" וְכוּ' (בְּמִדְבָר כד, טז), וְרַק
עַל יְדֵי תְּלַמִּידֵיהֶם, שֶׁהֵם הַפְּרוֹת שְׁלֵהֶם, הָיוּ
רוֹאִים אֶת הַהִפְרָשׁ שְׁבִינִיָּהֶם.

תְּלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ נִהְנֵים מֵהַחֵיּוֹת הַרוֹחֵחִית

רַבְּנוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ זִי"ע, פִּרְשׁ
אֶת הַמְּשֻׁנָּה - 'מַה בֵּין תְּלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם
אָבִינוּ, לְתַלְמִידוֹ שֶׁל בַּלְעָם הִרְשָׁע, תְּלַמִּידוֹ
שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ נוֹחְלִין וְכוּ', וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ:
'אוֹכְלִין בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּבִנְיָה עֲצָמוֹ - נוֹחְלִין
לְעוֹלָם הַבָּא, מְלֻשׁוֹן נַחַל שְׁמַמְשִׁיכִין חַיּוֹת
הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם לְעֵינֵינוּ עוֹלָם הַזֶּה, עַד כָּאֵן
לְשׁוֹנוֹ (עֵין בְּמִקּוֹר חַיִּים סִימָן נו).

וְזוֹ בְּחִינַת 'עוֹלָמָךְ תִּרְאָה בְּחַיִּיךְ', תְּלַמִּידוֹ
שֶׁל בַּלְעָם הִרְשָׁע אֲמַנֵּם נִהְנֵים בְּעוֹלָם הַזֶּה,
אֶךְ יוֹרְשִׁים גִּיהֶנֶם וְיוֹרְדִים לְבָאָר שַׁחַת,

בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא, נִשְׁתַּדַּל לְהַתְּבוּנָן בְּכַמְהָ
עֵינֵינוּ חֲזוּק, הַשִּׁיכִים לְתַקוּן הַמְּדוֹת הַנִּלְמָדִים
מִפְּרִשַׁתנוּ - 'פְּרִשַׁת בָּלֵק'.

מַעֲלַת 'פְּרִשַׁת בָּלֵק'

מוֹבָא בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת יב ע"ב): 'בְּקִשׁוֹ לְקַבֵּעַ
פְּרִשַׁת בָּלֵק בְּקִרְיַאת שְׁמַע, וּמִפְּנֵי מַה לֹּא
קָבַעוּהָ? מִשׁוּם טַרַח צְבוּר וְכוּ', כֹּל פְּרִשָּׁה
דְּפַסְקָה מִשָּׁה רַבְּנוּ, פְּסָקִינוּ. דְּלֹא פַסְקָה מִשָּׁה
רַבְּנוּ, לֹא פְסָקִינוּ. וּמִדְּבָרֵי רַבּוֹתָנוּ וְ"ל אֱלוֹ
אָנוּ לְמַדִּים, שִׁישׁ לְפָרִשַׁת בָּלֵק שִׁיכּוֹת לְכֹל
יוֹם; כִּי כֹל הַטַּעַם שֶׁלֹּא קָבַעוּהָ, הָיָה בְּגִלְלֵ
טַרַח צְבוּר, אָבֵל בִּיסוּד הַדְּבָר, הָיָה רְאוּי
לְקָרָא אוֹתָהּ בְּכֹל יוֹם, וְהוּא סִימָן שֶׁפְּרִשָּׁה זוֹ
שִׁיכַת לְכֹל יוֹם, וְכַנֵּ"ל.

אֵיחָא בְּסַפְרֵים הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁר כֹּל עֵינֵינוּ
שְׁקוּרָאִים בְּפִרְשָׁה, מְאִיר מְאֹד וּמְסִיעַ לְעַבֵּד
אֶת הַבוּרָא יִתְבָּרַךְ, בְּמַה שִׁיִּתְבָּאָר בּוֹ. וְעַל
כֵּן, נִשְׁתַּדַּל לְהַתְּחַזֵּק וּלְהַתְּעוֹרֵר מֵהַדְּבָרִים
שֶׁאֲפָשָׁר לְהוֹצִיא מֵהַפְּרִשָּׁה, לְעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ
יִתְבָּרַךְ בְּלִבְבֵנוּ שְׁלָם, וְיִהְיֶה נָא לְרְצוֹן אֲמִרְנוּ
לְפָנֵינוּ אֲדוֹן כֹּל.

מַה בֵּין תְּלַמִּידֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידֵי בַּלְעָם?

אוֹמֵר הַתַּנָּא בְּמִשְׁנָה (אַבוֹת ה, יט): 'כֹּל מִי
שִׁישׁ לוֹ שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים הִלְלוּ, הוּא מִתְּלַמִּידוֹ
שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְשְׁלִשָּׁה דְּבָרִים אַחֲרֵיהֶם,
הוּא מִתְּלַמִּידוֹ שֶׁל בַּלְעָם הִרְשָׁע. עֵינֵינוּ טוֹבָה,
רוּחַ נְמוּכָה וְנִפְשׁ שְׁפֵלָה, מִתְּלַמִּידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם
אָבִינוּ. עֵינֵינוּ רָעָה וְרוּחַ גְּבוּהָה וְנִפְשׁ רְחֻבָה,
מִתְּלַמִּידוֹ שֶׁל בַּלְעָם הִרְשָׁע. מַה בֵּין תְּלַמִּידוֹ
שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְתַלְמִידוֹ שֶׁל בַּלְעָם הִרְשָׁע?

אבל תלמידיו של אברהם אבינו, נהנים מהחיות הרוחניות, גם בהיותם עוסקים בענייני העולם הזה.

שרש ההבדל שביניהם

מובא בספר הקדוש 'שפת אמת' (בלק שנת תר"מ). וזו לשונו: 'במשנה, מי שיש בו ג' דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו, עליו השלום. פרוש, שהאבות הקדושים פעלו כל אלה המדות לדורות, וכל מה שמתקן האדם עצמו, ידע שהוא בכחם. רק כמו שכתוב: הבוחר בדרכיהם, ועל ידי זה עושה כמעשיהם. לכן, כל מי שיש בו אלה המדות, הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, עליו השלום, שכשאמר (בראשית יח, כז): "ואנכי עפר ואפר", בטל עצמו וכל זרעו אחריו להשם יתברך. וכן "זה לעמת זה" (קהלת ז, יד) - הרשע בלעם חפר דרך שקר לדורות, להראות דרך הכנעת שוא, כמו שכתבתי במקום אחר מזה בשם מורי זקני ו"ל (רבנו החדושי הרי"מ ז"ע), כי באותו הכנעה עצמו שאמר (במדבר כב, יח): "אם יתן לי בלק" וכו', הנה רק להתנאות עצמו; עד כאן לשונו.

הצליח לפעל רע אצל נשמות ישראל

מובא בגמרא (סנהדרין קה ע"ב): "וישם ה' דבר בפי בלעם" (במדבר כג, ה): 'רבי אלעזר אומר: מלאך. רבי יונתן אמר: חכה. אמר רבי יוחנן: מברכתו של אותו רשע, אתה למד מה הנה בלבבו. בקש לומר, שלא יהיה להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, (במדבר כד, ה) - "מה טבו אהליך יעקב". לא תשרה שכינה עליהם - "משכנתיך ישראל". לא תהא מלכותן נמשכת - "כנחלים נטויו". לא יהיה להם זיתים וכרמים - "כגנת עלי נהר". לא יהא ריחן נודף - "כאהלים נטע ה'". לא יהיו להם מלכים בעלי קומה - "כארזים עלי מים". לא יהיה להם מלך בן מלך - "יזל מים מדליו". לא תהא מלכותן שולטת באמות - "וזרעו במים רבים".

לא תהא עזה מלכותן - "וירם מאנג מלכו". לא תהא אימה מלכותן - "ותנשא מלכתו". אמר רבי אבא בר כהנא: כלן חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות, שנאמר, (דברים כג, ו): "ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה, כי אהבך ה' אלהיך" - 'קללה', ולא קללות; עד כאן לשון הגמרא.

ומגמרא זאת משמע, שהוא בן הצליח לפעל רע אצל כלליות נשמות ישראל, כדברי ה'שפת אמת' הנ"ל, שהחידיר על ידי קללתו, מדות הרעות בתוך כל אחד ואחד, ועליו לעבד ולזככם.

בכל אדם יש עשרה כחות, הנמשכים מעשר ספירות, שהן: חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. וכנגד אלו הכחות בקדושה, יש עשרה כתרין דמסאבותא, עשרה כחות של טמאה, "זה לעמת זה עשה אלקים" (קהלת ז, יד).

זהירות מכל סרף פגם אמונה

מובא בגמרא (עבודה זרה יד ע"ב): 'אמר לה רב חסדא לאבימי: גמירי, דעבודת פוכבים דאברהם אבינו, ד' מאה פרקי הנין'. ואמר על זה רבנו הקדוש רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ע, בעל ה'בני יששכר', שהפונה, פי לכל אחד יש דברים אחרים שהוא צריך להזהר מהם, ואברהם אבינו היה כל כך מזכר בפרישות, מכל דבר שהוא הפך האמונה, עד שפנס במסכת שלו, ארבע מאות פרקים של זהירות ופרישות, מכל סרף של פגם אמונה.

הקנאה התאוה והכבוד

ומה שאמרו במשנה: 'עין טובה, רוח נמוכה ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו, הם כנגד שלשת הדברים המנוניים במשנה (אבות ד, כא): 'הקנאה התאוה והכבוד, מוציאים את האדם מן העולם'. פי מי שיש לו עין טובה, הוא שמת בחלקו ואינו בא

לידי קנאה. ומי שיש לו רוח נמוכה אינו בא לידי תאונה, ומי שיש לו נפש שפלה אינו מבקש ומחפש כבוד. וכן היה אצל אברהם אבינו, שלא בקש ממון של אחרים, והיה נקי מקנאה, ופרוש מכל תאונה, כמו שאמרו רבותינו (בבא בתרא טז ע"א): 'אברהם אפלו בדידיה לא אסתכל, דכתיב (בראשית יב, יא): "הנה נא ידעתי, כי אשה יפת מראה את", מפלל, דמעקרא לא הוה ידע לה'. וגם היה בורח מן הכבוד, כמו שאמר (שם יח, כז): "ואנכי עפר ואפר".

ואצל בלעם הרשע, הכל היה להפך. היתה לו עין רעה מחמת הקנאה, כמו שכתוב (במדבר כד, ב): "וישא בלעם את עיניו, וירא את ישראל שכן לשבטיו, ותהי עליו רוח אלהים". פרוש רש"י: - 'בקש להכניס בהם עין רעה, והרי יש לך ג' מדותיו. עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה האמורים למעלה'. והיתה בו תאונת הכבוד, כמו שפרש רש"י, על הפסוק (במדבר כב, יג): "להלך עמכם" - אלא עם שרים גדולים מכם. למדנו, שרוחו גבוהה, ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות, לפיכך, "ויסוף עוד בלק". והיתה בו תאונה, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין קה ע"ב) על הפסוק (במדבר כב, ל): "ההספן הספנתי" - שעשה מעשה אישות עם אתונו.

המועדים נתקנו כנגד האבות

כנגד המדות הרעות, יש את האבות הקדושים, מצד הקדשה - שמצילים אותנו. כתב הטור (סימן תיז): 'שמעתי מאחי הרב יהודה, טעם לדבר, לפי שהמועדים נתקנו כנגד האבות. פסח - כנגד אברהם, דכתיב (בראשית יח, ו): "לושי ועשי עגות", ופסח היה. שבועות - כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה, היה בשופר מאילו של יצחק. סכות - כנגד יעקב, דכתיב (בראשית לג, יז): "ולמקנהו עשה סכת" - וכו', עין שם.

והנה החג הראשון - פסח, הוא כנגד אברהם, שהיה משרש במדת החסד, כנגד מדת התאונה, שהיא כנגד נפש רחבה של בלעם הרשע. אברהם היה נקי לגמרי מכל וכל מתאונה, כמו שכתוב (בראשית יב, יא): "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את". וזה גם סוד המצה שהוא "לחם עני" (דברים טז, ג) - ללא תאונה.

החג השני - שבועות, הוא כנגד יצחק, שהיה משרש במדת הגבורה, ואזי הוא זמן קבלת התורה שנמשלה למים, וכמו שדרשו חז"ל (תענית ד' ע"ב): 'מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, אף דברי תורה כן. אין דברי תורה מתקיימים, אלא במי שדעתו שפלה עליו'; ועונה היא הפך רוח גבוהה, וכנגד הדבר המוציא מן העולם, שהוא תאונת הכבוד.

החג השלישי - סכות, הוא כנגד יעקב אבינו, המשרש במדת התפארת, ואזי הוא זמן שהיו ענני הכבוד, שהראו לפניהם את הדרך, והיו נגד עין רעה של בלעם.

וזה שפרש רש"י על הפסוק (במדבר כב, כח): "זה שלש רגלים" - רמז לו, אתה מבקש לעקר אמה החוגגת שלש רגלים בשנה. כי קלפתו של בלעם, היתה כנגד כל המדות הטובות של שלשת האבות הקדושים, שהיו כנגד השלש רגלים בשנה, והבן.

וכן כל מדותיו של בלעם, שהן "עין רעה, נפש רחבה ורוח גבוהה", הן כנגד מחשבה, דבור ומעשה. עין רעה זו המחשבה, רוח גבוהה זהו הדבור, כמו שכתוב (בראשית ב, ז): "ויהי האדם לנפש חיה", ותרגומו: רוח ממלא'. ונפש רחבה - זה המעשה.

העקר - מידות טובות ומתקנות

אלו הם היסודות שעליהם עומד כל הבנין; היצר הרע מסכים שהיהודי ילמד תורה, ואפלו בהתמדה, ויעסק בתפלה בכונה, אבל אינו מסגל להסכים שלייהודי תהיינה מידות טובות

ומתקנות, זה עקר השתדלותו - להפיל את האדם בעניני מדות ותכונות הנפש בלתי מתקנות.

מוכא בגמרא (פנהדרין קה ע"א): 'תנא, הוא "בעור" הוא "כושן רשעים". הוא "לכן הארמי". "בעור" - שבא על בעיר. "כושן רשעים" - דעבד שתי רשעים בישראל, אחת בימי יעקב, ואחת בימי שפט השופטים. ומה שמו? "לכן הארמי" שמו; עד כאן לשון הגמרא. הינו שלכן ובלעם, הם אותה בחינה של רשעות, שמבלבלת את הכל, ומראת שאין כל רשעות והכל לכן וחלק.

ועל כן צריך להזהר ולהשמר מאד ממדות מגנות אלו, שלא לפל אל עצת היצר, המסית שלא להשגיח על המדות, ולהסתפק בעבודת התורה והתפלה, כי אין ממש במדות. ולא כן הוא! כי המדות הן אדני הצדק, שעליהן נעמדו כל יסודות בנין עבודת השם יתברך, ובפרט, שזה דבר נעלם ונסתר מבני אדם; הלא אי אפשר לזהות את אברהם ובלעם, אלא על ידי תלמידיהם, כנזכר למעלה, ואם כן, וכיון שזה דבר שנוגע לפנימיותו של האדם, אין הדבר נכר אלא בפנימיותו, והיא החשובה ביותר והמכרעת בבנין שעור קומתו הרוחנית.

הזמן גרמא לתקן עניני בין אדם לחברו
בפרט עתה, שאנחנו עומדים להכנס בשבוע זה לימי בין המצרים, וידוע מה שפרשו הצדיקים על הפסוק (איכה א, ג): "כל רדפיה השיגוה בין המצרים", שכל אלו שהם רודפי י'ה - השיגוה בין המצרים, שבעשרים ואחד ימים אלו, מסגלים להתקרב מאד אל השם יתברך.

ועקר התפקיד שלנו כעת, הוא לבקש ולהתחנן מלפני אבינו שבשמים, שנוזק לזכר מדותינו הפנימיות, שנהיה טובים ונוחים זה לזה, כי הזמן גרמא לתקן את הענינים שבין אדם לחברו.

וכמו שמוכא בגמרא (יומא ט' ע"ב): 'מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך, ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עברות - עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים'.

וענין אהבת חנם שהוא התקון לשנאת חנם, בא על ידי "עין טובה", הפך מדתו של בלעם הרשע - שכל אחד עינו טובה בזולתו ורוצה בהצלחתו של חברו, שעל ידי זה תהיה הגאולה ויבנה בית המקדש, במהרה בימינו.

יחד שבטי ישראל

כי אין השנאת השכינה, אלא רק באשר ישראל הם באחדות, כמו שכתוב (דברים לג, ה): "ויהי בישרון מלך, בהתאסף ראשי עם, יחד שבטי ישראל". כי אין מלכותו והשנאת שכינתו של הקדוש ברוך הוא מתגלית, אלא באשר יש "יחד שבטי ישראל", כשבני ישראל הם באהבה, אחוה, שלום ורעות, ושוררת אחדות שלמה בין כלליות נשמות ישראל קדושים. ועל כן, בימים אלו, בהם אנו מתאבלים על חרבן בית המקדש, עלינו לעסוק הרבה, בדברים המביאים לאחדות ואהבת ישראל.

בלעם - חכמתו מרבה ממעשיו

והנה, כל עקר טמאתו של בלעם היתה, שחכמתו היתה מרבה ממעשיו, כמו שכתוב (דברים לד, י): "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" וכו'. אמרו חז"ל (ספרי): 'בישראל אינו קם, אבל באמות העולם קם, ומנו? בלעם. שלא יאמרו האמות, אלו היה לנו נביא כמשה, גם אנו היינו מקבלים התורה ומקימים המצוות'; עד כאן לשונם.

נמצא, שלבלעם היו השגות עליונות, והיה ה"זה לעמת זה" של משה רבנו, עליו השלום, [ומזה לבד רואים את מעלתו ומדרגתו בהשגה]. אלא, כל זה, רק בהשגות ובחכמה,

אבל ככל אשר נוגע לעבדה ולמעשה, הנה איש נחות ומזהם. רצונו הנה לחיות חיי רשע טמאים, אבל על עתידו בקש: "ותהי אחריתי כמהו", שיהיה חלקו עם הצדיקים הטהורים.

גם הנמצא במדרגה גבוהה - יכול להיות "נופל".

ענינו של בלעם, בא להראות לכל אחד, שלא די בהשגת החכמה ובידיעות וכו', אלא אף האדם הגדול ביותר, אם אינו עוסק במעשים טובים ובתקון המדות, הוא יכול לפל נפילה שאין ממנה תקומה, וכמו שכתוב (פמדרב כד, ד): "מחזה שדי יחזה, נפל וגלוי עינים", שגם מי אשר מחזה שדי יחזה, שהיא מדרגה גבוהה ועליונה עד מאד, אף על פי כן יכול להיות "נופל".

דעת בהמתו לא ידע

מובא בגמרא (ברכות ז' ע"א): "וידע דעת עליון". השתא, דעת בהמתו לא הוה ידע, דעת עליון הוה ידע? אלא מלמד, שהיה יודע לבון אותה שעה שהקדוש ברוך הוא פועס בה וכו'.

ויש באור פנימי בזה, שדעת בהמתו, היא ההפכה שאדם מפיר את פח נפשו הבהמית, וממילא הוא יודע איך להתמודד עמה ועם מגרעותיה. לא כן האדם, אשר אינו יודע את נוראות הכח הבהמי שבו, הוא אינו מפיר את התחומים האפלים שבו - הרי הוא מספן ואמלל מאין כמוהו, הפחות האלו משתלטים עליו, מניעים ומנהיגים אותו, והוא אינו מודע להם כלל. הוא חושב שהוא בעל השגות וחכם מפלג, ובינתיים קימים בקרבו שטחים לא מעבדים, אשר מצמיחים קוצים וברקנים, והוא אינו מרגיש כלל. וזהו שבלעם לא ידע "דעת בהמתו". למרות שהיה איש אשר מחזה שדי יחזה, את ההשגות העליונות הוא ראה, אבל את נחיתות מצבו האמלל, לא היה מסגל לראות, וממילא לא ידע את נפשו הבהמית, ולכן גם לא טפל בה.

אחור וקדם צרתני

ומזה נלמד אנחנו, שיש בנו שתי בחינות, כמו שכתוב (תהלים קלט, ה): "אחור וקדם צרתני". 'אחור' - מרמז על הדברים שאינם רצויים, שלא עבדו וזככו עדין. 'וקדם' - היא סוד הקדשה, שרואה את ה' פנים אל פנים, כביכול, על ידי מדרגותיו הנשגבות. ואף שאין להשכר מהדברים הטבעיים אשר לא באו עדין לידי תקון, על כל פנים, צריך לדעת אותם, לא להתפחש להם, לא להדחיק אותם, וברצות השם יתברך, עוד יזכה לנקות אותם, על ידי רב השתדלות והתאמצות בעבודת ה' ותקון המדות.

המדות הרעות מתפרצות

אבל לא כן אם לא יעשה כלום, ויחשב שבזה שהוא מתעלם מהם, אינם קימים; הוא מטעה את עצמו, ובסופו של דבר, יראה איך המדות הרעות מתפרצות ממנו ללא שליטה.

וידוע מה שמספר על הגאון הקדוש, רבי יהונתן איבשיץ זי"ע, שפידוע היה מתוכח הרבה עם חכמי אמות העולם, אשר פעם טען לפני כמה חכמים, פי חתול אי אפשר 'לחנף', אלא רק 'לאלף'. [והכבד גדול יש ביניהן]. משהתארף הוכיחו, קבעו להמשיכו בעוד שלשה ימים. בינתיים חזר רבי יהונתן לביתו, והחל ללמד. תוך כדי הלמוד, הוציא את קפסת הטבק, ובלא משים לב, נכנס עכבר קטן לתוכו, ורבי יהונתן סגר בעדו. לאחר שלשה ימים, הראו חכמי האמות לרבי יהונתן, חתולים מאלפים, שנושאים על גבם מאכלים וכלים שונים. החל רבי יהונתן לחשב על תשובה, ותוך כדי כך פתח את קפסת הטבק. או אז זנק לו העכבר מהקפסא, ומיד עטו עליו החתולים, בזרקם את משאם לכל עבר...

ללמדך, שאם לא מחנכים את היסודות שלנו, אלא מנסים להראות פנים, לאלף ולהרגיל את המדות להסתתר ולהתחבא, הם

אחרא, היא באחדות, אבל הם מסימים בפרוד
לכבות ובמחלקת. לא כן אהבת דוד ויהונתן,
למשל, שזו אהבת צדיקים קדושים, הנשארת
איתנה. גם בזמנים קשים שאין בהם תועלת,
מכל מקום, האהבה נשארת לנצח.

לבנות המדות מן היסוד

מוכא בגמרא (עבודה זרה מה ע"ב): 'עבודה זרה,
צריך לשרש אחריה', כמו כן, את עדינות הנפש
צריך לבנות מן היסוד. את הרע, אין מכסים
בפנים מחיכות ובצביעות, כי אם מטפלים
בשרש הרע, שהן המדות הרעות והמגנות.

ידוע מה שאמרו רבותינו ז"ל (ערוכין סה
ע"ב): 'בשלשה דברים אדם נפר, בכוסו, בכיסו,
בכעסו, ויש אומרים, אף בשחוקו', ואמר לשון
יחיד, כי לכל אחד יש את הקנאה שלו,
השנאה שלו, הנקימה שלו, הפעס שלו,
הקפדנות שלו, ואין אחד דומה לחברו. לכן
קשה לפרט כל דבר, איך הוא מתבטא; מה
שיובן אצל האחד, לא בהכרח יובן אצל השני.

מוכא במדרש (במדבר רבה יד, ד). וזה לשונו:
'אם יגעת הרבה בדבריהם, הקדוש ברוך הוא
מסיר יצר הרע ממך'. וכתב על זה ה'חפץ
חיים' בהקדמתו לספרו 'שמירת הלשון': 'על
כן אמרתי אל לבי, אפשר שעל ידי שיעינינו
בספר הזה, שהוא מלקט מכל דברי הראשונים
בענין זה ויתבוננו בו, לא ישלט כל כך היצר
הרע בעון זה'.

וכן אמרו בשם רבנו ישראל מסלנט זי"ע:
בכל קשי שאדם נתקל בענין עבודת השם
וקיום אחת ממצות ה', התקון לזה הוא,
הלמוד והיגיעה בדברים המדברים אודות
המצוה הזאת, וכמו שמוכא בגמרא (קדושין ל'
ע"ב): 'בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה
תבלין'; כי אין לה רפואה יותר גדולה נגד
יצר הרע, כמו התורה הקדושה. הקדוש ברוך
הוא שברא את יצרנו ומכירו היטב, אומר
לנו בעצמו, שהתרופה לו היא התורה, פדגמת

יכולים לעמד במשימה עד גבול מסים, אבל
כאשר גוברת התאנה על ההגיון, נפרצות כל
החומות של ההסתרה וההדחקה, והבזיון
הגדול יוצא החוצה.

כאשר מתפרצת המדה הרעה

ואת התפרצות המדות המשחתות של
בלעם, רואים בשיחה שבינו לבין אתונו,
כשזעם עליה ואמר (במדבר כב, כט): 'לו יש
חרב בנדי כי עתה הרגתיך'. וכי כך מדבר
אדם מורם מעם? נביא רוחני? מאים להרג
בהמה עם חרב כי עשתה לו אי נעימות?
אלא שבשעת פעס, מתפרצת המדה הרעה
חסרת השליטה.

התייחסות גסה ונעדרת כל נימוס, מוצאים
אנו אף אצל בלק, שהיה קוסם יותר גדול
מבלעם, ואף על פי כן, כשלא ספק את
מבקשו, פשוט אמר לו - 'ועתה ברח לה אל
מקומך'... בנימת איום כלשהי. וכי כך מדברים
אל אדם כזה, שכה השתדל בעבורך? הרי
בלעם מכר את כל העולם הבא שלו, נגע
בבבת עינו ותרברך, כפיכול, נסה להגיע אל
המקום המסכן ביותר - לקלל את בניו אהוביו
של מקום בעדן ותחא, שזה לא פשוט כלל,
נכנס אל מלחמה רוחנית הרת סכנות, השתדל
באמת, הלך מפה לשם ומשם לפה וכו'. וגם
היה ברור לשניהם, שהסבה שלא יכל לקלל
ולפעל, היתה רק מחמת רחמי השם יתברך,
אבל כאשר אין לו צורך בו - מתבטא בלק,
[שנראה כלפי חוץ כאיש רוחני] - 'ועתה
ברח לה אל מקומך!'. כך הוא נפרד ממנו
- אם כך, אני הרי לא צריך אותך יותר, לה
מכאן מהר - בשיא הגסות וחסר הכבוד.

כך נראה "אדם גדול", שעם כל גדלותו
אינו עובד על מדותיו? שכאשר משהו לא
מסתדר לו - הוא מתפרץ במלא מדותיו
המשחתות!! וכמו שמוכא בזהר הקדוש
(משפטים צה ע"א) הלשון: "שריא בחבורא וסיים
בפרודא", שהתחלה של הרשעים והסטרך

רופא המפיר היטב מחלה מסוימת, ואומר ש'אנטיביוטיקה פלוגית תרפא אותה'.

לכן, בכל דבר שאדם יודע שיש לו חלישות - בו צריך להיות יגיע, על הדברים המדברים ממנו, ואף כי 'כל התחלות קשות' (מכילתא בחדש ב), במשך הזמן מרגישים ערבות ונעימות; וצריך מאד להתעקש שלא לזוז מן הפתח עד שיזכה להתקרב בשלמות.

הרעה החולה שאין למעלה הימנה

ועל אחת כמה וכמה, ענין רדיפת הכבוד, שהיא הרעה החולה שאין למעלה הימנה. ומוכא בספר הנפלא 'שיחות מוסר' מאת הגאון הצדיק, רבנו חיים שמואלביץ זצ"ל (מאמר פב - פאות הכבוד, בלק תשל"א, עמוד שנד), וזו לשונו:

איתא בגמרא (סנהדרין קב ע"א): "תפסו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו. אמר לו: חזר בך, ואני ואתה וכן ישי נטיל בגן עדן. אמר לו: מי בראש? אמר לו: בן ישי בראש. אמר לו: אי הכי, לא בעינא".

וכתב ה'מסלת ישראל' (סוף פרק יא), ש'יצר הכבוד שולט על האדם, יותר מכל התשוקות והתחמדות שבעולם. "כי כבר היה אפשר, שיכבש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אף הכבוד - הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבל ולראות את עצמו - פחות מחבריו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאכדו. הנה ירבעם בן נבט לא נטרד מהעולם הבא, אלא בעבור הכבוד וכו'".

אין מי שנמלט מרדיפת הכבוד

הנה לכשנתבונן, נראה כי אין מי שנמלט מרדיפת הכבוד. במעשה של מיכל בת שאול כתוב (שמואל-ב ו, טו, כ): "והיה ארון ה' בא עיר דוד, ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון, ותרא את המלך דוד מפיו ומכרכר לפני ה', ותבו לו בלבה וגו', ותצא מיכל בת שאול

לקראת דוד, ותאמר, מה נכבד היום מלך ישראל, אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו, כהגלות נגלות אחד הרקים".

ומפליא הדבר, שהרי מיכל בת שאול, היתה בתו וחיבתו ביתו של שאול הצנוע והענו, אשר עליו אמר שמואל הנביא (שמואל-א טו, יז): "הלוא אם קטן אתה בעיניך וגו', ואשר בעת שעלה בגורלו להיות מלך על ישראל, בקשהו ולא מצאוהו, וכתוב: "ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הפלים" (שם י, כב), ופרש רש"י: "שהיה בורח מן הגדלה", והיה ותן על כבודו יתר על המדה, כמו שאמרו תנ"ל (יומא כב ע"ב): 'אמר רב יהודה אמר רב, מפני מה נענש שאול? מפני שמחל על כבודו, שנאמר (שמואל-א י, כז): "ובני בליעל אמרו מה ישענו זה וגו', ויהי כמחריש". והנה, בתו מיכל, נכשלה דוקא במדה זו שדקדק בה אביה כל כך, ובזתה בלבה את דוד, על אשר לא נהג בגנוני כבוד, והשפיל את כבודו לפני ארון ברית ה'.

רדיפת הכבוד מוציאה את האדם מדעתו

ויש אשר רדיפת הכבוד, מוציאה את האדם מדעתו. שכן מצינו בגמרא (כתובות סז ע"ב): "אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד, סוס לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו. פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מלין".

עני בן טובים זה, ידע בודאי, כי הלל הזקן הוא זה שרץ לפניו, ולא עבד בעלמא, ואם אף היתה דעתו צלולה עליו - לא היה נותן לנשיא ישראל להתבזות כל כך, כדי לספק את תענוגו זה, שירוצו עבד לפניו. אלא שרדיפת הכבוד, מביאה את האדם לידי שגעון. ומאידך, אם היה חסר דעה, לא היה החיוב מטל על הלל הזקן, לעשות עמו חסד זה. וכי מצוה להשלים את רצונותיו של כל כסיל ושוטה! אלא ודאי היה בר דעת גמור, ורק לענין רדיפת הכבוד, היתה דעתו מטורפת עליו.

עד היכן מגיע טרופו של האדם?

ובאמת יש לתמה, איך התר להלל הנשיא, לזלזל בכבוד תורתו כל כך, והרי אמרו (בבא מציעא ל' ע"א): זקן ואינו לפי כבודו - פטור. ואין לומר כי נהג הלל לפני משורת הדין, שהרי דעת הרא"ש (שם סימן כא) שמכיון שפטרה התורה את הזקן, אין לו לזלזל בכבודו, ואסורא הוא, שמזלזל בכבוד התורה במקום שאינו חיב.

ועל כרחך צריך לומר, שידע הלל, שאם לא יהיה לכן טובים זה עבד לרוץ לפניו, עלול הוא לבוא לידי פקוח נפש. רואים אנו אם כן, עד היכן מגיע טרופו של האדם אחר הכבוד - עד כדי סכנת נפשות.

חשבון של "מי בראש"

והרי ירבעם בן נבט, אף הוא אבד את חיו הנצחיים בגלל הרדיפה אחר הכבוד. והרי אין לה טרופ הדעת גדול מזה - הקדוש ברנך הוא אומר לו: "חזר בך, ואני ואתה וכן ישי נטיל בגן עדן", ואם כן, בהשג ידו המצב הנפלא ביותר בבריאה, ומשמע שהיה ירבעם ראוי והגון לכהן, והוא - בשל חשבון של "מי בראש" - מסרב ואומר: "אי הכי, לא בעינא" [כלומר, איני רוצה], מוטב לו לרדת לבאר שחת, מלראות את עצמו פחות מזולתו, וכמו שכתב המסלת ישרים.

והנה, מהלשון "אני ואתה וכן ישי", משמע שיהיה ירבעם בראש, ואם כן, מה שאל 'מי בראש'? אלא שמרב להיטותו לכבוד - לא היה די לו בזה, אלא היה חפץ לשמע באזניו, במפרש, כי הוא יהיה בראש, ולכן זו היתה שאלתו - "מי בראש". על ידי שאלה זו, נתקטן ירבעם, כי "הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו" (עין ערוכין יג ע"ב; תנחומא ויקרא אות ג, ומסלת ישרים פרק כג), וכשהשיב לו הקדוש ברנך הוא: "בן ישי בראש", מתוך כך הגיע לידי טרופ הדעת, ואמר: "אי הכי, לא בעינא".

מפסיד "נצחיות" בגלל חשבונות כבוד

ואמנם מעשים בכל יום, שמאבד אדם טובה הרבה בגלל ה"כבוד". והוא המפסיד העיקרי לכן הישיבה מלעלות במעלות התורה. כי פעמים, הוא נמנע מלשאל לחברו את הדבר הקשה עליו, שמא יתמעט כבודו, ופעמים הוא חושש לבקש את חברו ללמד עמו בחברותא, כי אינו לפי כבודו, וכך הוא מפסיד "נצחיות", בגלל חשבונות הכל של כבוד ובושה.

מי שרדף אחר הכבוד בנעוריו מעט

ובל יחשב האדם, כי פשיבואו ימי הזקנה, ממילא תחלף לה המדה המגנה הזו ואיננה. כי מחשבה זו - טעות גדולה היא, וכידוע, ממעשה שהיה אצל הגאון, רבי יהודה לייב חסמן זצ"ל, שנתקמה אספה של חכמים גדולים, ונחלקו הדעות באיזה ענין, קם זקן ונשוא פנים אחד ואמר, דעו נא רבותי! הן כבר זקנתי ושבתתי, ואין פני לרדיפת הכבוד, על כן קבלו את דעתי, כי היא האמת הטהורה מכל רבב. קם הגאון רבי יהודה לייב חסמן זצ"ל על רגליו ואמר, אני מוחה על דברי הרב הלז, שאמר שזקן הוא וכטלה הימנו תאות הכבוד, כי נהפך הוא - מי שרדף אחר הכבוד בנעוריו מעט, ירדף אחריו בזקנותו הרבה.

וכבריו כן הוא, שפידוע, בשעה שנחלש אצל האדם אחד החושים, מיד יתחזק בו חוש אחר. ולעת זקנה, בעת רפיון הרצונות והתאוות, תגבר ותתחזק רדיפת הכבוד.

זמרי בן סלוא - פגעו בנקדת הכבוד שבו

וכן אנו מוצאים אצל זמרי בן סלוא, שהיה בנו של שמעון, והיה בן מאתים ותמשים שנה באותו מעשה (סנהדרין פב ע"ב ומהרש"א), והיה נשיא שבט שמעון. ותמה רבה היא - היאף הגיע לידי כך? אלא כך היתה

זכותו], ואמרו בגמרא: "לא היא, דלא היא מידי [ולא נראתה הקשת בימיו], אלא סבר, לא אחזיק טיבותא לנפשיא". הרי מבאר שמדה זו מצויה אף בעולם הבא, עד שגם שם השתדל רבי יהושע בן לוי לברח מן הכבוד.

לתאות הכבוד אין גבול

"וכל זה איננו שנה לי, בכל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי, יושב בשער המלך" (אסתר ה, יג). מה ראה המן הרשע לומר כך? והרי נשאו המלך מעל כל השרים, וכל מדינות המלך, מאה ועשרים ושבע מדינה, הכל כורעים ומשתחוים להמן, כל העולם כלו חולק לו כבוד בלי מצרים, ורק אדם אחד בעולם, מרדכי שמו, היושב בשער המלך - אינו כורע ואינו משתחנה לו, ומה בכך? והרי מרדכי זה, בטל באלף אלפים שפן כורעים ומשתחוים? אלא באור הדבר הוא, שלתאות הכבוד - אין גבול, וכל זמן שחסרה טפה אחת בים הכבוד שיש לו, הרי כל הכבוד - "איננו שנה לי" - כאלו לא קבל אפלו טפה אחת של כבוד, ונשארו צמא לכבוד כמות שהיה.

אין שביעה מהכבוד

בכל הנאות עולם הזה, כיון שנהנה אדם עד גבול מסים, הרי הוא שבע, ושוב אין לו בית קבול לקבל תוספת. לא כן בתאות הכבוד - שאין בה ממש, ולא שיכא ביה שביעה, וכמי שממלא ריח בחפניו.

ומשום כך, האדם רודף אפלו אחר כבוד מדמה, כבוד שוא, ומשום שכל מהותו של הכבוד, אינו אלא שקר וכזב, לכן אין הבדל בין כבוד אמתי לכבוד מדמה; עד כאן לשונו של הגאון הצדיק, רבי חיים שמואלביץ ז"ע.

הטרור של הכבוד

מוכא בתנא דבי אליהו רבה (פרק ל), המעשה של האלמנה ושבעת בניה, שהשליף

השתלשלות המעשה (שם א): "הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא. אמרו לו: הם דנין דיני נפשות, ואתה יושב ושותק?! מה עשה? הלך וקבץ כ"ד אלף מישראל והלך אצל כזבי וכו'".

כאן גלו לנו חז"ל, איך נתגלגלו הדברים, ואיך מגיע לידי כך, זקן מפלג ונשיא שבט בישראל. אמרו לו: הם דנים דיני נפשות, ואתה יושב ושותק?! "הם", כלומר הם הצעירים והנערים הללו, אשר הנם כאין וכאפס לעמתך - "דנין דיני נפשות" - חיי אדם נתונים בידם לשבט או לחסד - "ואתה! הוזק והישיש אשר כמה הרפתקאות עברו עליך במצרים ועל הים ובמעמד הר סיני וכו' - "יושב ושותק?!". אתה הנשיא בנו של שמעון בן יעקב, אין איש שואל אותך מה לעשות ואיך לעשות, לך אין רשות הדבור! "מה עשה? הלך אצל כזבי וכו'".

כאן אנו רואים את מהלך הענינים, מה גרם לזמרי לעשות כך, ומהו הכח המניע זקן מפלג כמותו, להתדרדר עד לדיוטא התחתונה - הכבוד. כיון שפגעו בנקדת הכבוד שבו, נתקומם ומרד בכל קדש.

וכמו כן מצאנו אצל בר קמצא (גטין נו ע"א), שנעשה רודף וגרם לחרבן בית המקדש, והכל - בגלל פגיעה שפגעו בכבודו. כזה הוא האדם - בגלל פגיעה של "משהו" בכבודו, הרי הוא יוצא מדעתו לגמרי.

גם בעולם האמת

משנה מדה זו של "כבוד", מכל המדות הרעות - שהיא נמצאת וקיימת באדם, אף בעולם הבא, בעולם האמת. ואף שם יש להתרחק הימנה. כמו שמצינו בגמרא (כתובת עז ע"ב): "כשנכנס רבי יהושע בן לוי לגן עדן, שאלו רבי שמעון בן יוחאי, הנראתה הקשת בימיה? אמר לו: הן. אמר לו: אם כן, אין אתה בר לינאי [שראה שלא הגנה

כל בניה לאש, כשלא כרעו לעבודה זרה. כשנשאר הילד השביעי, אמר לו הקיסר: ואם אי אתה משתחוה לזה אלוה, הריני זורק לך את הטבעת לפניו, כדי שיהיו העומדים לפני יאמרו, ששמעת לדברי הקיסר והשתחוית לאלוה זה. אמר לו התינוק: אללי עליך קיסר, על הדברים שאתה אומר לי. ומה אתה בשר ודם ומתביש מבשר ודם שכמותך, ואני איך לא אתביש מלפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא?; עד כאן.

כשמחבוננים כמה שרצה הקיסר, רואים שהוא לא רצה כלום, רק כבוד! הלא הוא יודע שהילד לא השתחוה לעבודה זרה, ומה יש לו מזה שהילד מעמיד פנים כאלו משתחוה? - אין זה אלא הטרופ של הכבוד, אף לא אמונתו בעבודה זרה, רק רצונו לשלוט, באמצעות כבודו המדמה.

מוכא בגמרא (סנהדרין קז ע"א): 'אבר קטן יש באדם. משביעו - רעב, ומרעיבו - שבע'; וזה סובב והולך גם על תאונת הכבוד, כשהוא בורח מהכבוד, הוא שבע וטוב לו, אבל אם הוא משביעו, ומחפש כבוד ועוד כבוד, הוא תמיד נשאר רעב.

ויש לבאר באפן קצת אחר את מה שאמרו: "הקנאה התאונה והכבוד, מוציאים את האדם מן העולם", כלומר, שמוציאים אותו ריקן, בלי כלום, כי לעולם לא יגיע לספוק שאליו הוא שואף להגיע, וזו הפגנה שמוציא אותו מן העולם - בלי השגת התאונה.

וכן הדבר גם כן בתאונת הממון

וכמו שהוא בתאונה ובכבוד, הוא גם כן בתאונת הממון, כמו שכתב הרמב"ם (דעות א, א): 'ויש שהוא בעל תאונה, לא תשבע נפשו מהלוף בתאונה, ויש שהוא בעל לב טהור מאד, ולא יתאונה אפלו לדברים מעטים שהגוף צריך להן, ויש בעל נפש רחבה, שלא תשבע

נפשו מכל ממון העולם, כענין שנאמר (קהלת ה, ט): אוהב כסף, לא ישבע כסף. כי עצם התאוותו לכסף - אינה ממלאת את תאוותו, ותמיד ישאר חסר מכל זה, וכמו שאמרו רבותינו במדרש (קהלת רבה א, לד): 'יש לו מנה, רוצה מאתים'.

מוכא בגמרא (תמיד לב ע"ב): 'בעינא למיזל למדינת אפריקי, וכו'. אמר להו, אייתו לי נהמא. אתיין ליה נהמא דדהבא, אפתורא דדהבא. אמר להו, מי אכלי אינשי נהמא דדהבא? אמרו ליה, [אלא אי נהמא בעית], לא הנה נהמא באתריך, דשקלית ואיתית להכא?; עד כאן לשון הגמרא.

[תרגום: אלכסנדר מוקדון, אמר שהוא רוצה ללכת למדינת אפריקי וכו'. אמר להם, הביאו לי לחם. הביאו לו לחם של זהב על שלחן של זהב. אמר להם, וכי אוכלים אנשים לחם של זהב? אמרו לו, [אלא אם היית רוצה לחם], וכי לא הנה לך לחם במקומך! שקמת וקאת לךאן?].

הינו שרמזו לו, בינו שאינך זקוק ללחם, כנראה באת בעבור זהב, ובכך הפכת את הזהב לדבר נחוץ והכרחי, כמו שנחוץ לאנשים אחרים לחם לאכל, ואם כן, לעולם יחסר לך הדבר הזה, כי ככל שנתן לך - לא תצליח להשביע את תאוותך.

שכר עברה - עברה

וזה שאמרו (אבות ד, ב): 'ושכר עברה - עברה'. הינו שהענש על עברה - היא עברה נוספת, כי בגלל שלא התגבר על יצרו בפעם הזאת, עליו להתנסות בעוד עברה.

וכן בענין התאונה והכבוד, מי שלא משבר את תאונת הכבוד שלו, סופו שזה הופך להיות אצלו 'הכרחיות' ולא תאונה בלבד, אלא הוא כבר נהיה מכרח לכבוד ותאונה, וזה בעצם הענש שלו.

טוב לך בעולם הזה'

אפלו מצלי נמי אסור - שמקבל עליו מלכות
שמים דרך שרה וגאונה.

ובגמרא (ברכות י" ע"ב) אמרו: 'כל האוכל
ושותה ואחר כך מתפלל, עליו הכתוב אומר
(מלכים-א יד, ט): "ואתי השלכת אחרי גוף".
אל תקרי גוף אלא גאון, אמר הקדוש ברוך
הוא: לאחר שנתגאה זה - קבל עליו מלכות
שמים'.

ובגמרא (ברכות י" ע"ב): 'אמר רבי יוסי ברי
חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: אל יעמד
אדם במקום גבוה ויתפלל, אלא במקום נמוך
ויתפלל, שנאמר (תהלים קל, א): "ממעמקים
קראתיך ה'", תניא נמי הכי, לא יעמד אדם
לא על גבי כסא, ולא על גבי שרפרף, ולא
במקום גבוה - ויתפלל, אלא במקום נמוך
ויתפלל, לפי שאין גבהות לפני המקום, שנאמר
"ממעמקים קראתיך ה'", וכתוב (שם קב, א):
"תפלה לעני כי יעטף".

ובגמרא (יומא לו ע"א) אמרו: 'המהלך כנגד
רבו, הרי זה בור. אחורי רבו, הרי זה מגסי
הרוח'.

אזהרות הפוסקים להזהר מהנהגות של גאונה

כתב הב"ח (סימן צא): 'יש לגער באותם
שלוכשין בתי שוקים של פשתן, ונועלין
פנטאפליין [נעלי בית] שהעקב מגלה, ומקצתן
לוכשין בתי גדים שקורין הנטשק"ש [כפפות],
ועומדין בתפלה. ומורנו, הרב רבי יעקב פולק
ז"ל, קרא עליהם המקרא הזה (תהלים לו, יב):
"אל תבואני רגל גאונה, ויד רשעים אל תגדני";
עד כאן לשונו.

פסק מרן בשלחן ערוך (סימן צה סעיף ג):
'מניח ידו על לבו כפותין (פרוש: כקשורין),
הימנית על השמאלית, ועומד כעבד לפני
רבו, באימה, ביראה ובפחד. ולא יניח ידיו
על חלציו, מפני שהוא דרך יוהרא; עד כאן
לשונו. ואיתא עוד בשלחן ערוך (סימן צז סעיף

וזה גם מה שכתוב "ששכר מצוה - מצוה",
שמזכרים אותו לחיות לפי באור המשנה באבות
(ו, ד): "כך היא דרכה של תורה, פת במלח
תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ
תישן, וחי צער תחיה, ובתורה אתה עמל.
אם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך, אשריך
בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא". ולכאורה
קשה. מילא זה שאומר 'טוב לך לעולם הבא'
ניחא, כי בנדאי יקבל שכר גדול על המנעותו
מתאוות עולם הזה, אבל מה שיהי לומר 'טוב
לך בעולם הזה' על עמל התורה המפרך,
שהוא קשה ביותר? וכי איזה אשר יש מזה?

אלא שאדם המשבר את תאוותיו, זוכה
שהוא נצרך להרבה פחות ממה שאחרים
צריכים, וממילא הוא משחרר לגמרי, ואינו
מזדקק לכל כך הרבה צרכים, שתופשים אותו
לגמרי ומפריעים לו בחיים, וממילא הוא
באמת חש אשר גדול ומפלג בחייו.

וכן אמרו בגמרא (תענית כד ע"ב) על רבי
חנינא בן דוסא: כל העולם נזון בשביל רבי
חנינא בני, ורבי חנינא - די לו בקב חרובין
מערב שבת לערב שבת. לא רק זה, אלא
שכל העולם נהנה ממי שמסתפק במעט ובמה
שיש לו, ואינו מחפש כל דבר אחר. הוא
אינו מחפש כבוד ולא תענוגים, קדם הוא
עצמו שמח בחלקו, וגם כל העולם פלו
מתברך בזכותו.

אזהרות חז"ל להזהר מהנהגות של גאונה

מוכא בגמרא (קדושין לא ע"א): 'אמר רבי
יהושע בן לוי, אסור לאדם שיהלך ארבע
אמות בקומה זקופה, שנאמר: מלא כל הארץ
כבודו'.

ובגמרא (ברכות יג ע"ב): 'אמר רב יוסף,
פרקדן, לא יקרא קריאת שמע, כי מצלי שפיר
דמי - ופרש רש"י, כשהוא מטטה על צדו
מעט, שפיר דמי, אבל מקרי קריאת שמע,

עָלְיוּ שְׂיֵהָא לֹא לְזַכְרוֹן, וְרֵאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן (תשובת רשב"א סימן תקפ"ב). עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְכַתֵּב בְּדַרְיֵשָׁה: 'מִי שֶׁמְקַדֵּשׁ דְּבַר לְצַדִּיקָה, מִתָּר לֹא שֶׁיִּכְתֹּב שְׁמוֹ עָלָיו שְׂיֵהָא לֹא לְזַכְרוֹן, וְרֵאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְזוֹ מִדַּת חַכְמִים וּמְנַהֵג וְתִיקוּן, לְתֵן שֶׁכֶר לְעוֹשֵׂי מִצְוָה, וְהוּא מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א סִימָן תִּקְפ"א'.

וְכֵן אָמְרוּ בְּמִדְרַשׁ רוּת (רוּת וַבַּה ה, ו): 'אֵלֹהֵי הָיָה יוֹדֵעַ רְאוּבֵן, שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַתֵּיב עָלָיו: "וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן, וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם" (בְּרֵאשִׁית לז, כא) - בְּכַתְּפוֹ הָיָה מוֹלִיכוֹ לְאָבִיו. וְאֵלֹהֵי הָיָה יוֹדֵעַ אֶהְרֹן, שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַתֵּיב עָלָיו: "וְרֵאָף וְשִׁמְח בָּלְבוֹ" (שְׁמוֹת ד, יד) - בְּתַפִּים וּבְמַחְוֵלוֹת הָיָה יוֹצֵא לְקִרְאוֹ. וְאֵלֹהֵי הָיָה יוֹדֵעַ בְּעֵז, שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַתֵּיב עָלָיו: "וְתֹאכַל וְתִשְׁבַּע וְתִתֵּר" (רוּת ב, יד). עֲגָלִים פְּטוּמִים הָיָה מְאָכִילָה (עֵין בְּרַבְנּוּ בְּחַיִּי; דְּבָרִים כח, מז).

וְעַל כֵּן, יֵשׁ רְשׁוּת לְנוֹדֵב סֵפֶר כְּלִשְׁהוּ לְבֵית הַמִּדְרַשׁ, לְרִשֵׁם אֶת שְׁמוֹ וְכוּ', כִּדֵּי שְׂיֵתֵן חֶשֶׁק לְתָרֵם וְלִהְתַּנְדֵּב עוֹד, וּמְפָרְסְמִים עוֹשֵׂי מִצְוָה. אֲבָל אִם זֶה רַק בְּשִׁבִיל כְּבוֹד וּפְרָסוֹם - צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִזֶּה מְאֹד, וּלְמַדִּים זֹאת מִתְּשׁוּבוֹת הַרְשָׁב"א, שֶׁהִלְשׁוֹן שֵׁם הוּא, 'כִּדֵּי שְׂיֵלְמָדוֹ מִמְּנוֹ' וְכַ"ל, אֲבָל לֹא סֵתֵם בְּשִׁבִיל הַתְּפָאָרוֹת וּגְאוּהָ.

כֵּתֵב מֶרֶן בְּשִׁלְחַן עֲרוּף (חֲשׁוֹן מִשְׁפֵּט סִימָן ח' סְעִיף ג') וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: 'דֶּרֶךְ חַכְמִים הִרְאִישׁוּנִים, בּוֹרְחִים מְלֵהֶתְמַנּוֹת, וְדוֹחֲקִים עֲצָמָם הִרְבֵּה שְׁלֹא לִישֵׁב בְּדִין, עַד שֶׁיִּדְעוּ שְׂאִין שֵׁם רְאוּי כְּמוֹהוּ, וְשָׂאֵם יִמְנְעוּ עֲצָמָם מִהִדִּין, תִּתְקַלְקַל הַשׁוֹרָה. וְאַף עַל פִּי כֵן, לֹא הָיוּ יוֹשְׁבִים בְּדִין, עַד שֶׁהָיוּ מְכַבִּידִים עֲלֵיהֶם הָעָם וְהַזְקֵנִים, וּמְפָצִירִים בָּם'.

וְעוֹד שֵׁם (סְעִיף ד'): 'אֲסוּר לְדִין לְהִתְנַהֵג בְּשִׁרְרָה וּגְסוּת עַל הַצְּבוּר, אֲלֵא בְעֲנֻה וְיִרְאָה. וְכָל פְּרָנָס הַמְטִיל אֵימָה יִתְרָה עַל הַצְּבוּר, שְׁלֹא לְשֵׁם שְׂמִים, אֵינּוּ רוֹאֵה בֵּן תַּלְמִיד חֶכֶם

א): 'יִזְהַר שְׁלֹא יִגִּיחַ יָדוֹ עַל סְנִטְרוֹ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, דִּהְיוּ דֶרֶךְ גְּסוּת הַרוּחַ'. וְכַתֵּב עוֹד (סִימָן קנח סְעִיף ח): 'הַרוּחַ יָדָיו לְפָרוֹת - הָרִי זֶה מִגִּסֵי הַרוּחַ'.

כֵּתֵב מֶרֶן בְּשִׁלְחַן עֲרוּף (סִימָן תִּקְסָה סְעִיף ו): 'הַמְתַּעֲנֶה, וּמְפָרְסֵם עֲצָמוֹ לְאַחֲרִים לְהַשְׁתַּבַּח שְׁהוּא מִתְּעַנֶּה, הוּא נֶעְנֵשׁ עַל כָּף. וּבְמִסְקֵנַת דְּבָרָיו פֶּסֶק ה'טוֹרֵי זִהָב' (סְעִיף קָטָן ו'), שֶׁמִּתָּר לְשִׁנּוֹת בְּדָבָר זֶה, אִף אִם שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ אִם הַתְּעַנֶּה.

וְצִיָּן ב'בְּאֵר הַגּוֹלָה' לְמָה שֶׁמוּכָא בְּיְרוּשָׁלַיִם (פָּרָק שְׁנֵי הַלְכָה ב', ד, יא ע"א): 'חֲמָא לְמַרְיָם בְּרַת עֲלֵי בְּצָלִים... צִירָא דְתַרְעָא דְגִיּהֵנָם קְבִיעַ בְּאוּדְנָה... דִּהְוֵת צִימָא וּמְפָרְסְמָה'. [תַּרְגוּם: שְׁהִיתָה אִשָּׁה אַחַת שֶׁקְרָאוּ לָהּ 'מַרְיָם בַּת עֲלֵי בְּצָלִים', שֶׁהָצִיר שֶׁל שַׁעַר הַגִּיּהֵנָם הָיָה קְבוּעַ בְּאוּדְנָה, כִּי הִיא הִיתָה מִתְּעַנֶּה וּמְפָרְסְמַת אֶת תְּעַנְיּוֹתֶיהָ].

וְדַעַת לְנִבּוֹן, כִּי כָּל זֶה מְדַבֵּר רַק עַל תְּעַנִּית שֶׁקָּבַל עַל עֲצָמוֹ, בְּשִׁבִיל תְּשׁוּבָה וְתִקּוּן עֲוֹנוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, וְלֹא עַל סֵתֵם תְּעַנִּית שְׁחִיבָה מְפָרְשׁ מְדַבְרֵי תוֹרָה אוֹ מְדַבְרֵי סוּפְרִים, שְׂאֵת זֶה - אֵין לְהַסְתִּיר, חֵס וְשְׁלוֹם, אֲלֵא לְפָרְסֵם וּלְגַלוֹת לְכָל מְפָרְיוֹ, אֶת הַחַיִּיב הַגָּדוֹל לְקַיֵּם דְּבָרֵי חַכְמִים, וּמִמְּנוֹ יִלְמְדוּ וְכֵן יַעֲשׂוּ.

כֵּתֵב רַבְּנּוּ יוֹנָה זי"ע, בְּסֵפֶר הַיִּרְאָה שְׁלוֹ: 'אִם יִשְׁבוּ אֲצֻלוֹ בְּנֵי אָדָם הַמְּדַבְרִים (בְּרִצּוֹן), יִנְיַע שְׁפָתָיו וְיִדְמָה עֲצָמוֹ כְּמִתְפַּלֵּל, וְאֵל יִתְפָּאֵר לֹאמַר אֵינִי מְדַבֵּר, כִּי כָּל הַמְּתַפָּאֵר כְּמַעֲט, הוּא נוֹטֵל אֶת שְׁכָרוֹ'.

לְבַרַח מִפְּרָסוֹם וְכָבוֹד

כֵּתֵב הַרְמ"א (יִוְרָה דְּעָה סִימָן רמט סְעִיף יג): 'לֹא יִתְפָּאֵר הָאָדָם בְּצַדִּיקָה שְׁנוֹתֵן. וְאִם מִתְּפָאֵר, לֹא דֵי שְׂאִינוֹ מְקַבֵּל שְׁכָר, אֲלֵא אֶפְלוֹ מְעַנִּישִׁין אוֹתוֹ עָלָיָה (ס"מ"ג מְבִיאֵוּ בֵּית יוֹסֵף סִימָן רמז). וּמְכַל מְקוֹם, מִי שֶׁמְקַדֵּשׁ דְּבַר לְצַדִּיקָה, מִתָּר לֹא שֶׁיִּכְתֹּב שְׁמוֹ

- לעולם. וכן אסור לנהג בהם קלות ראש, אף על פי שהם עמי הארץ. ולא יפסיעו על ראשי עם קדש'.

לא ליהנות מכבוד התורה

ונודע מה שכתב מרנא ורבנא ה'חתם סופר' זי"ע, בשו"ת שלו (חלק א, ארח חיים סימן רח), וזו לשונו: ומה שכתב שם ממחברי ספרים החדשים, אמר, כל המחבר ספר ומתעורב במחשבתו לגדל שמו - רבצה בו האלה האמורה במלי דאבות (א, יג): 'נגיד שמא, אבד שמא', ולא תעשה ידיו תושיה להוציא מחשבתו אל הפעל, כי יבואו מבקרי מומין ויחפשו וימצאו, מלבד שהוא עובר אסור דאורייתא: 'דברים שבעל פה, אי אתה ראוי לכתבן', ולא התר אלא משום עת לעשות לה' (פגטין ס' ע"א), ואם איננו עושה לה' - הרי אסורו במקומו עומד.

מכל מקום סים רבנו ה'חתם סופר' זי"ע, בדבריו, וזו לשונו: שלעמת זה, היודע בעצמו כי כל מגמתו לשם השם יתברך להגדיל תורה ולהאדירה, ורק מונע בר מפני חשש מבקרי מומין ומלעיגים ומלעיבים במלאכי ה', עברה היא בידו, וכשם שיקבל ענש על הדרושה הנ"ל, כן יענש זה על הפרישה, אמרו חז"ל (נדרים ס"ב ע"א): 'עשה דברים לשם פועלן, ודבר בהם לשמן'; עד כאן לשונו.

במקום שיש גדלה וכבוד ירחיק עצמו

איתא בספר חסידים (סימן טו), וזו לשונו: 'שרש ענוה, במקום שיש גדלה וכבוד - ירחיק עצמו, ולא יכלל עצמו עם שאר בני אדם. כיצד? שהיה לפני רבו, וזכר קשיא או תמיהה אשר תמה או תרוץ אשר תרץ, אל יאמר לרבו או לחברו: כף תרצתי או כף הקשיתי, אלא, כף הקשיתי, כדי שלא יהנה לבבו. ועוד, יתן לרבו או לחברו הכבוד - ולא לו... ואל יהנה מענותותו - ככר אמרנו שלא ישבח אדם בענוה שלו, שנאמר (משלי

כו, ב): "הללך זר, ולא פיד". ואם רוצה לשבח עצמו לתלמידיו ולחברו כדי שילמד מדרכיו, יכול הוא לשבח את עצמו, כמו שאמר דוד (תהלים יח, כד): "ואהי תמים עמו". (שם שם, כב): "כי שמרתי דרכי ה'". וכן מצינו אותו, שהגיד לתלמידיו כמה האריך ימים. אל יעמד אדם במקום שמשבחין אותו - שאי אפשר שלא יהנה בו. כל זכיות שאדם עושה ואין בו ענוה, כמו תבשיל בלא מלח; עד כאן לשון ספר חסידים.

מדת הענוה היא להפנע לאחרים

איתא בספר 'ארחות צדיקים' (פרק ב): 'עקר הענוה - שיפנע לאותן שהן תחתיו, כגון לעבדיו ולבני ביתו, ולאותם עניים שהם מתפרנסין ונהנין ממנו, והוא אינו צריך להם ואינו ירא מהם. הנכנע לאלמנות ולגרים וסובל טרחם ומשאם, והשומע חרפתו ואינו משיב מחמת גדל ענותנותו, זו היא ענוה ישרה מאד'.

איתא בספר הקדוש 'ראשית חכמה' (שער הענוה פרק ה'), וזו לשונו: 'אם אשתו מוכיחתו במלי דשמאי, חייב לקבל ממנה, וזה מדרכי הענוה. ואם היא רואה בו דבר שאינו הגון ואינה מוכיחה אותו - נענשת'.

לבא לנקדת האמת - על ידי ענוה

איתא בשם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע: צריך כל אחד לידע, שאין אדם זוכה לבא לנקדת האמת, כי אם כשיקנה בנפשו בתחלה, מדת הענוה והשפלות עד תכליתו, עד קצה האחרון, עד שלא יהיה נחשב בעיני עצמו לכלום, וכמו שאמר משה רבנו, עליו השלום (שמות טו, ז): "ונחננו מה". על כן, כל ערום יעשה בדיעת, לראות בעין שכלו, שבאמת אין בו שום צד במה להשתבח ולהתגאות, חס ושלום, והגאונה הוא הפך האמת, אבל האמת הוא הענוה והשפלות, והגאונה הוא השקר, וכבר מפורסם זה בכל ספרי מוסר, שמראין

אומרים בשם הקסיד רבנו ישׂראל בעל שם טוב, ושמתתי על זה; עד כאן לשונו (בעל שם טוב על התורה, פרשת בלק סימן ה).

ענותנותו המפלגת של החפץ חיים זי"ע

מספר, אשר פעם הגיעה לרבנו ה'חפץ חיים' זי"ע, מצטפה עם שלש מאות רבלי. והיתה מיעדת עבורו, והיה זה בעת עניויותו ודחקו. וה'חפץ חיים' זי"ע, לא היה רגוע, ובקש שיחזירו את המצטפה לשולחה, כי יש כאן טעות, לפי התארים הגדולים שהלה כתב, הרי שאינו מתכוון אלי, כי אם היה יודע את מהותי האמתית - לא היה שולח לי כסף. וכך נראה מפרש מהתארים שכתב, כאלו הוא מתנה את משלוח הכסף, שיבוא דוקא אל צדיק כזה שתאר שם, וממילא אסור לי להנות מהממון. ולא נתקרה דעתו, עד ששלחו את הכסף חזרה.

ומספרים, אשר תמיד היה מתמרמר ה'חפץ חיים' זי"ע, שמכבדים אותו. פעם, שמעוהו מדבר אל עצמו: "אתה ישׂראל מאיר, מחלקים לך כבוד בעולם הזה, למה? האם אתה חושב שמגיע לך? האם מלאת אהד ממאה ממה שיהודי חייב לעשות? למה מגיע לך כבוד? הרי אתה יהודי פשוט וחוטא נורא!" כך היה מתנפח בככי ומדבר אל עצמו.

וכן, פעם עקבו אחריו, ושמעו אותו באחת ההתבודדות שלו, שהיה עומד ליד בור ומוכיח את עצמו: "ישׂראל מאיר, אתה? בכבוד אתה חושק?! על מה ולמה?! על שלמדת היום מעט תורה?! הרי מה יהיה סופך? אתה תשכב בבור", תוך כדי שהוא מצביע על הבור שלידו. וכך היה חי חיים קדושים של ענוה ושפלות עצומה.

פעם נשאו את רבנו ה'חפץ חיים' זי"ע, על כסאו, והרימוהו מעל כל הקהל, כי היה דחק גדול, ושמעוהו אף שמלחש לעצמו: "ישׂראל מאיר, כאן, בין המון ידידים

בחוש הראות לעין כל, שבאמת אין לאדם שום צד שבח במה להתנאות, והחכם - עיניו בראשו, ורואה שבאמת כן הוא, שאין לו כלום במה להתנאות, אמנם "איש בער לא ידע, וכסיל לא יבין", לכן לא יזכה כל ימיו לבא למדת האמת, אדרבה! הוא מתרחק עצמו מן האמת, ורחוק הוא מהשם יתברך שחותרו אמת, ורחוק הוא מן התורה שהיא תורת אמת, ואומר השם יתברך (סוטה ה' ע"א): 'אין אני והוא יכולין לדור בדירה אחת'. ואמרו עוד (שם בסוטה ד' ע"ב): שכל המתנאה, כאלו עובד עבודה זרה, שנאמר (משלי טו, ה): 'תועבת ה', כל גבה לב', בפרט, שגאונה הוא שקר כנ"ל, ואמר הכתוב (תהלים קא, ז): 'דבר שקרים, לא יכון לנגד עיני'. אמנם מי שהוא בעיני עצמו אין ואפס, זהו מתקרב אל השם יתברך ואל תורתו הקדושה, כמו שאמר הכתוב (ישעיה טו, ב): 'ואל זה אביט וכו' ונכה רוח'. ועוד נאמר (שם בישעיה נז, טו): 'מרום וקדוש אשכן, ואת דכא ושפל רוח', וזה מרמז גם כן באמרם (סוטה ה' ע"ב): 'אין אני והוא יכולים לדור וכו', הינו, 'אין', מי שהוא 'אין', אני 'אני והוא יכולין לדור בדירה אחת', ואז זוכה לבא לנקדת האמת; עד כאן לשון מרנא ורבנא, אור שבעת הימים, הבעל שם טוב הקדוש זי"ע (עין בספר בעל שם טוב על התורה, פרשת בראשית סימן יז).

ועל הפסוק המובא בפרשתנו (במדבר כד, ה): 'מה טבו אהליך יעקב, משכנתיך ישׂראל', פרש בספר 'זריזותא דאברהם', וזו לשונו: 'פי תכלית היראה, הוא להיות בפנימיות ולא בגלוי - רק דוקא בסתר, ולא כנסח ד'לעולם יהא אדם ירא שמים, בסתר - כבגלוי. וזהו פרוש 'מה טבו אהליך', פרוש, פי היריעות היו לאהל על המשפן מלמעלה, וטוב הוא להיות אהל שלף, כלומר, מלמעלה בגלוי - יהיה יעקב, דהוא מדרגה פשוטה, אבל 'משכנתיך' פרוש, הפנימיות - יהיה ישׂראל דוקא, דהוא מדרגה גדולה, וקל להבין. אחר כתבתי זאת, שמעתי, ממש דברים אלו,

ומעריצים שחושבים אותך למשהו, לא מצליחים להעביר אותך בנקל, כי יש לחץ בין רבוי האנשים. מה יהיה בעולם העליון? הלא שם יהיו הרבה מלאכי חבלה, שלא יתנו לך לעבר בנקל!" כך היה מתרחק מן הכבוד עד קצה האחרון.

ספר הגאון, רבי דוד הכהן ליבוביץ זצ"ל, בן אחיו של ה'חפץ חיים' זי"ע, [מסד 'שיבת רבנו ישראל מאיר הכהן'], את מה שראה בבחורותו. פעם נסע להתפלל בערב תשעה באב, היה עת צרה ליצקב, היו הרבה פוגרומים. וכשהסתפל על ה'חפץ חיים', לא ראהו בוכה, יותר מאשר יהודי רגיל מיבב בתשעה באב, והתפלא על זה מאד. אף בלילה, כשישן בביתו, פתאם שמע קול בכי נורא, והתעורר בבהלה: מי בוכה כל כך? ולתדהמתו, ראה את ה'חפץ חיים' יושב על הרצפה כשלאפניו ספר קינות, והוא בוכה בכי תמרורים. אז הבין את החשבון... שה'חפץ חיים' זי"ע, לא רצה לבכות בגלוי ולהראות את מעשיו בגלוי, אלא דוקא כשהלך לישן, יכל לשפך את נפשו לפני בוראו.

כשספר זאת הגאון רבי מאיר הרשקוביץ, לפני הגאון רבי דוד פוברסקי, ראש ישיבת פוניב' זי"ע, אמר, שגם הוא ראה מעשה כזה, שפעם נסע לגרודנא לחתונה, ואמר שהוא חייב להכנס ל'חפץ חיים', ונשאר שם שבת שלמה, וראה איך ה'חפץ חיים' מתנהג כמו יהודי פשוט, ולא היה נכר עליו בכלל, איזו מיתדות. ואמר, שכל הגדלות שלו היתה, שהצליח שלא להראות את הגדלות שלו.

ענותותו המפלגת של הסטיפלר זי"ע
פעם התבטא רבנו, בעל ה'קהלות יצקב', הסטיפלר זי"ע, לאחד שבקשו לבוא לאנטורפן

להקהיל קהלות ברבים וכו'. וכה אמר בענותותו העצומה: "מעט שנתפרסם עלי שאני צדיק וכו' וכו', המשכל הראשון שלי, בעוונותינו הרבים, הוא כהה מאד, שאינו מגיע אפלו למעלת תלמיד חכם רגיל, וזה האמת לאמתו ללא הגזמה כלל. הזכרון שלי חלש, ויותר לעת זקנה, נחלש מאשר דברים פשוטים וידועים לכל תלמיד חכם, אני בעניי, מסתבך בזה, ... הנה באים לפני לדבר דברי תורה כאלו אני גאון, נודע לי בברור, שיוצאים מאכזבים מאד, כיון שלא ראו אצלי שום עדיפות מתלמיד חכם פשוט. כל שכן, שמתחילים לדבר דברים בענינים של הלכה למעשה, אני מוצא ידי ורגלי, ומי שרואה אותי 'גאון', מוצא אותי פעם הארץ ממש בעניני הלכה, ואלה שרואים בי כצדיק, ודאי הם יוצאים מאכזבים, כי רואים אותי כאיש פשוט, מתפלל פשוט, אדם פשוט. התמדה בלמוד? בעוונותי הרבים, נחלשתי הרבה לעת זקנה, גם קדם לא הייתי במלואה, כי עקר הלמוד, זה כשאין אנשים. יש לי צער עצום, ולא על כבודי כואב, כי תהלה לאל יתברך, לי לא אכפת תאות הכבוד, אלא חלול ה' חלילה, כי אנשים אומרים בלבם, אם זה המפרסם, מה עם שאר תלמידי חכמים? לכן עדיף שאני לא אבוא...", וכך נהגו הצדיקים זי"ע - להרחיק מעצמם כל שמץ של כבוד, שלא להפשל בו, חס ושלום.

ויהי רצון, שנזכה לשרש את התאנה לכבוד, כמו שלמדנו מפרשתנו, כי הגאון היא שרש כל המדות הרעות, וצריך להתרחק מהכבוד כמה שאפשר, ולהדבק במדות תלמידיו של אברהם אבינו, שיש בהם עין טובה, נפש שפלה, רוח נמוכה - הפך תאות הכבוד, ונזכה לכל המדות הטובות הנמשכות מענוה, ונזכה לגאולה שלמה, במהרה בימינו אמן.

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בחקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

ערוכים מתוך שנתיים של שיעורים שבועיים

שהופצו בדיסקים "אשיחה בחקיד" א,ב,ג

הספרים מעוטרים בהסכמות גדולי הדור

השיחות והשיעורים מלאים בדרכים

לקנייני תורה ועבודת ה'

משולבים בסיפורים

על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש

לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בני"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים

לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהולי ההוד שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000